ДО:
КОМИСИЯ ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ
ПРИ 52-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

О Т Г О В О Р

от проф. д-р Веселин Бориславов Вучков –
номиниран за член на Висшия съдебен съвет (прокурорска колегия), на въпроси, поставени от Съюза на съдиите в България

Уважаема проф. Тянкова,

По повод поставените от Съюза на съдиите въпроси правя следното изложение:

През последната година Съюзът на съдиите в България повдигна и поддържа внимание към една важна тема: наличие на сериозни институционални уязвимости, които позволяват предоставени от законите правомощия да бъдат използвани за самоцелно събиране на чувствителна информация, профилиране и въздействие върху магистрати. Неколкократно бяха представени и анализирани данни от прокурорски преписки и актове, от възложени на ДАНС проверки, от използване на резултати от прилагане на специални разузнавателни средства спрямо магистрати. Основен повод за тревога е не само споделената количествена информация, а най-вече неясното относно институционалната „съдба“ на събраната чувствителна информация и съмнителните гаранции, че тази информация няма да се ползва с цел уязвимост на независимостта на отделните магистрати.

Запознавам се периодично с представяните по този повод доклади и анализи, макар и не в пълнота. Необходимо ми е още време с оглед задълбоченост на знанията ми. Професионалните ми ангажименти през последните тридесет години подхранват неподправен интерес от моя страна към двете подтеми: т. нар. преписки (проверки) и специалните разузнавателни средства. Законовата и подзаконовата бази по тези два повода са достатъчно подробни, нормативната уредба през последните десетилетия несъмнено се развива в положителна посока (предимно постигайки по-сериозен правозащитен ефект). Част от моя професионален и политически път е свързан с промяна на законите и подзаконовите

нормативни актове по този повод, създаването на допълнителни институционални гаранции срещу възможни злоупотреби.

Ето защо *споделям своята готовност да отдам сили за институционален отговор на поставените въпроси относно опасността от профилиране на магистрати чрез привидно законови процедури с цел засягане на тяхната независимост*. Ако, разбира се, бъда избран за член на Висшия съдебен съвет. Впрочем тези теми ще останат във фокуса на моя изследователски интерес, независимо от моята професионално-щатна съдба.

Присъствах на международната конференция, организирана от Съюза на съдиите и Българския хелзинкски комитет, на 22 октомври 2026 г. Повдигнатите теми и въпроси са важни, тревожни, базови.

Преди да се опитам да отговоря накратко на поставените конкретни въпроси (предвид и краткостта на времето, което имаме за формулиране на отговори), ще направя едно съществено предварително уточнение.

Законодателството ни по повод т. нар. оперативно-издирвателна дейност на българските служби за сигурност (МВР, ДАНС, ДАР, военно разузнаване, НСО и др.), т. нар. предварителни проверки по реда на чл. 145 ЗСВ и т. нар. специални разузнавателни средства е относително добро; тази законова (а и подзаконова) уредба е подчинена на справедливата цел да се противодейства от страна на държавата срещу престъпни прояви. В крайна сметка и трите правни института (ОИД, предварителни проверки, СРС) не съществуват като самоцел, а са законово призвани да послужат по конкретни наказателни производства, водени по реда на българския Наказателно-процесуален кодекс. Съответно – когато не могат да послужат за конкретно наказателно дело, резултатите от ОИД, проверките и СРС-тата не бива да служат за нищо друго. Още по-недопустимо е да служат за профилиране на лица с оглед постигане на извън-законова цел, при това не само на магистрати.

Многократно по време на споменатата конференция, а и на предишни форуми, бе повдигана темата за безконтролното съхраняване на събрана чрез СРС информация, включително и с оглед опасност за ползването ѝ за профилиране на магистрати. *По този повод ще споделя, че пред събраната със СРС информация има два законови пътя: а) тя да се превърне в материален носител на информация, на който НПК придава доказателствен характер на веществено доказателствено средство (ВДС чрез СРС) и по този начин това ВДС следва траекторията на самото наказателно дело като част от събрания доказателствен материал; б) цялата останала информация, която не е „включена“ в създаденото с наказателно-процесуална цел веществено доказателствено средство (ВДС), задължително трябва да бъде унищожена*. Това са двете перспективи пред информацията, събирана чрез СРС, независимо дали иде реч за специално разузнавателно средство, поискано от наблюдаващ

прокурор по реда на НПК след започване на досъдебно наказателно производство, или за т. нар. оперативно СРС, т. е. поискано по реда на чл. 13 ЗСРС от съответни специални служби. Нека не се забравя, че и т. нар. оперативни СРС-та преследват справедливата цел да се създаде ВДС, а НПК през 2010 г. бе допълнен с възможност и тези ВДС да се ползват по наказателни дела. Споделям своя професионален опит, че унищожаването на събраната информация, останала извън обсега на създаденото ВДС, се спазва почти неотклонно в дейността на съответните държавни органи. Злоупотреби и по този повод, разбира се, не са изключени – това е присъщо на всяка човешка дейност. Ако такава информация се съхранява някъде извън нормите на законите – това е злоупотреба. *По този повод ще бъда непримирим, независимо дали става дума за опити за въздействие върху магистрати или върху други граждани.*

Изпитах удовлетворение, когато по време на конференцията от 22 октомври 2026 г. бе направено изказване от Председателя на независимото Бюро за контрол на специалните разузнавателни средства г-н Пламен Колев. Вярвам, че специалната проверка, която Бюрото провежда по повод повдигнатите от ССБ проблеми, ще има свой положителен завършек. Това бе обещано публично от г-н Колев и нямам основания да поставям под съмнение подобно усилие. В крайна сметка това Бюро именно затова бе създадено: да създава гаранции срещу злоупотреби. *Категорично заявявам, че ако бъда избран за член на прокурорската колегия на Висшия съдебен съвет, представените от Бюрото анализи и резултати по повод прилагането на специални разузнавателни средства спрямо магистрати през последните години ще бъдат внимателно проучени от мен и ще направя всичко възможно за постигане на съответен институционален отговор от името на ВСС като колективен орган.*

И още нещо, макар и малко встрани от номинационната процедура за ВСС. Става дума за законовия недъг на българската уредба, подчертан и от специално решение на Съда по правата на човека, по повод неуведомяването на лицата, които са били обект на СРС. Известно е, че Бюрото за контрол е призвано да уведомява лицата след прилагането на СРС, но само ако това прилагане на СРС е било „неправомерно“. В това отношение дори изразът за неправомерност не е съвсем ясен. *Ще споделя своя институционален опит: не виждам пречка, както и някаква особена трудност или опасност пред държавни интереси, правната уредба да бъде променена по посока наличие на задължение Бюрото да уведомява впоследствие винаги лицата, които са били обект на СРС (когато това не е послужило за създаване на ВДС), освен при лимитативно дефинирани предпоставки.*

И друг щрих е важен: много по-опасна е базата от данни, съдържаща нерегламентирано събрана информация извън института на СРС, т.е. с частни недържавни усилия; този непознат за обществото конгломерат от

незнайно къде съхранявана информация представлява реално надвиснала грандиозна опасност над независимостта над магистратите, а и не само над тях. Типични примери в това отношение са грозните явления, известни на обществото като случая „Нотариуса“, случая „Пепи Еврото“ и др. под.

А сега към отговори на конкретните въпроси:

1. За институционалната отговорност на ВСС

Считате ли, че представените публично данни за масови прокурорски проверки, тайно наблюдение и събиране на чувствителна информация за магистрати представляват достатъчно сериозно основание ВСС да предприеме активни действия за изследване на системните рискове за съдебната независимост?
Какви конкретни действия бихте предложили, ако бъдете избрани, и в какъв срок?

Доколкото успях да се запозная с данните, те заслужават сериозно внимание и са достатъчно основание за активни действия. Не мога да ги проверя самостоятелно и не бих изразил становище относно отговорността на конкретни лица или институции. Бих предложил прокурорската колегия да поиска информация от Бюрото за контрол на СРС и от главния прокурор, да я обсъди публично и да се координира с ИВСС. Първоначален отчет може да се поиска в рамките на кратък срок, доколкото това е съвместимо със следствената тайна и защитата на класифицираната информация.

2. За необходимостта от цялостна независима проверка

Бихте ли подкрепили ВСС да инициира, в рамките на законовите си правомощия, цялостен междуинституционален анализ на прокурорските проверки, оперативните разработки и използването на СРС спрямо магистрати, с участието на компетентните контролни институции? Считате ли, че подобен анализ следва да установи не само формалната законосъобразност на отделните действия, но и основанията за тяхното предприемане, продължителността, резултатите и съдбата на събраната информация?

Бих подкрепил цялостен и независим преглед в рамките на законовите правомощия на съответните институции. Той трябва да обхване не само формалната законосъобразност, но и основанията, продължителността, резултатите и последващото съхраняване и използване на събраната информация. ВСС следва да съдейства за

институционалната координация и да настоява за проверима реакция от компетентните органи, без да замества техните функции.

3. За прокурорските проверки като възможен механизъм за натиск

Каква е според Вас ролята на ВСС и неговите колегии, когато прокурорски проверки се образуват по повод постановени съдебни актове, продължават след отпадане на първоначалните основания или многократно се възобновяват по идентични твърдения?
Какви институционални гаранции бихте предложили срещу превръщането на правомощията на прокуратурата да извършва предварителни проверки по реда на чл. 145 ЗСВ в средство за въздействие върху независимото упражняване на правораздавателната дейност, без да се препятства законното разследване на престъпления?

Самото извършване или възлагане на проверка не е индикация за неправомерно влияние, но повтаряемостта, продължаването след отпадане на основанията и липсата на ясни мотиви заслужават особено внимание. Колегията трябва да реагира бързо и конкретно, с проверими факти, и да подкрепи засегнатия магистрат. Доколкото успях да се запозная с данните, множество преписки са образувани по анонимни или фалшифицирани сигнали. Необходими са ясни основания и срокове за проверките, мотивирани решения, незабавен отказ по анонимни сигнали и ограничаване на повторните проверки по идентични твърдения. Тези мерки изискват законодателна промяна, в която колегията трябва да участва активно, без да се затруднява законното разследване на престъпления.

4. За тайното наблюдение и последващия контрол

Считате ли за достатъчни действащите гаранции срещу злоупотреба със СРС спрямо магистрати, включително по отношение на оперативни разработки, които не водят до наказателни производства?
Бихте ли подкрепили въвеждането на допълнителни механизми за независим последващ контрол, включително върху необходимостта и пропорционалността на наблюдението, съхраняването, достъпа и унищожаването на събраната информация?

Доколкото успях да се запозная с представените данни, гаранциите не изглеждат достатъчни, най-вече при оперативните разработки, при които няма процесуалните гаранции на НПК, а засегнатият магистрат може изобщо да не научи за наблюдението и да не може да се защити срещу него. В рамките на установената система от държавни органи, бих

подкрепил последващ контрол върху необходимостта и пропорционалността на наблюдението, върху съхраняването, достъпа и унищожаването на информацията и уведомяване на засегнатите лица. Това съответства и на критиките на ЕСПЧ по делото „Екимджиев и други срещу България“. Контролът трябва да осигурява отчетност и да се съчетава със защитата на класифицираната информация, без да пречи на законните разследвания.

5. За информацията като възможен инструмент за зависимост

Как оценявате риска чувствителна информация за магистрати, събрана чрез прокурорски проверки, оперативни разработки или СРС, да бъде съхранявана и използвана за цели, различни от тези, за които е била първоначално събрана?
Какви мерки бихте подкрепили за ограничаване на този риск и за гарантиране, че информацията няма да бъде използвана при кадрови решения, дисциплинарни производства, публични кампании или други форми на въздействие?

Рискът е сериозен, особено ако значителни по обем масиви остават неизползвани и без външна проверка. Подкрепям задължително и проверимо унищожаване на материалите, които не са послужили в наказателно производство, строго целево ограничение, срокове за съхраняване и регистър на достъпа с регламентиране на съответни санкции при злоупотреба. Кадровите и дисциплинарните решения трябва да се основават единствено на предвидените в закона материали, по предварително известни критерии, и да бъдат мотивирани. За нередности при кадровите решения магистратите следва да разполагат със защитен канал за сигнали.

6. За достъпа на ВСС до информация и ефективността на защитата

Как следва да действа ВСС, когато разполага с данни за възможен институционален натиск, но необходимата за проверката им информация се намира в прокуратурата, службите за сигурност или други държавни органи и не му се предоставя?
Бихте ли подкрепили законодателни или организационни промени, които да гарантират ефективно установяване на фактите от компетентен независим орган, при съблюдаване на защитата на класифицираната информация и тайната на разследването?

Липсата на съдействие от друга институция не може да бъде оправдание за бездействие. ВСС трябва да упражнява пълноценно

правомощията си да изисква информация, да документира отказите, да сезира ИВСС и компетентните органи и да уведомява обществото за предприетите действия, доколкото законът позволява. Не намирам необходимост от промени в системата на държавните органи, разполагащи с правомощия, относими към въпроса. Ако са налице случаи, в които без правно основание определени органи или длъжностни лица отказват да предоставят на ВСС данни, необходими за извършването на проверка от компетентността на Съвета, проблемът следва да бъде решен чрез сезиране на компетентните институции. Ако бъдат констатирани дефицити относно взаимодействието между ВСС и други държавни органи, бих подкрепил евентуални изменения в нормативната уредба, основани на задълбочен анализ на възможните законодателни разрешения.

7. За защитата на конкретните магистрати

Какви практически действия следва да предприема ВСС при сигнал от съдия, прокурор или следовател за институционален натиск, включително чрез прокурорски проверки, заплахи, публично дискредитиране или неформално въздействие?
Бихте ли подкрепили създаването на постоянен, публично отчетен механизъм за своевременно разглеждане на такива сигнали, проследяване на предприетите действия и осигуряване на реална защита на засегнатия магистрат?

Бих подкрепил създаването на такъв механизъм и той е изрично предвиден в представената от мен концепция. Той следва да включва достъпен и сигурен канал за сигнали, поверителност на подателя, ясни срокове и гаранции срещу ответни мерки. Колегията следва да разглежда сигналите бързо и безпристрастно, да изисква информация от съответните органи и да заявява публично подкрепа за магистрата, като зачита следствената тайна. При засягане на доброто му име реакцията трябва да се основава на конкретни и проверими факти, а не на общи декларации. Предприетите действия и резултатите от тях трябва да се отчитат периодично и публично.

8. За зависимостите при кадровите решения и почтеността на самия ВСС

Считате ли, че съществуването на неунищожени или неконтролирано съхранявани информационни масиви за магистрати създава риск от нерегламентирано влияние върху назначения, повишения, избор на административни ръководители и дисциплинарни решения?

Какви гаранции бихте предложили за установяване и предотвратяване на такива зависимости, включително по отношение на самите членове на ВСС, при спазване на правата на засегнатите лица и законовите ограничения върху достъпа до информация?

Риск от нерегламентирано влияние върху кадровата и дисциплинарната политика несъмнено съществува. Информация, която никой външен орган не може да провери, е удобна основа за неформално влияние, което рядко се проявява явно. Гаранциите следва да бъдат търсени в изготвянето на предварително известни критерии, в мотивирането на решенията, еднаквото третиране на кандидатите, периодичната смяна на състава на комисиите и последователното прилагане на правилата за отвод, както и строги правила за достъп до информацията и проследимост на ползването ѝ. Декларирането на конфликт на интереси следва да бъде нормален и задължителен стандарт за членовете на ВСС.

9. За личната отговорност и конкретните ангажименти

Ако бъдете избрани за член на ВСС, кои три конкретни инициативи бихте предприели през първите шест месеца от мандата си за предотвратяване на институционалния натиск върху магистрати и за подобряване на гаранциите срещу злоупотреба с прокурорски проверки, оперативни разработки и СРС?
Готови ли сте публично да отчитате предприетите от Вас действия и резултатите от тях?

Бих настоявал за изграждането и функционирането на защитен канал за сигнали за натиск и за ясен ред за публична подкрепа на засегнатия магистрат.

Бих предложил периодично анонимно проучване сред прокурорите и следователите за натиска, който усещат или възприемат да се осъществява по отношение на техни колеги, с публикуване на резултатите.

Бих инициирал заедно с ИВСС и другите компетентни институции координиран анализ на системните рискове при проверките и използването на СРС, заедно с публичен план с мерки и срокове.

Заявявам готовност да отчитам действията си и резултатите от тях публично, при спазване на законовите ограничения за разгласяване на информация.

10. За селективното търсене на отговорност, институционалното покровителство и създаването на зависимости

Обсъжданите рискове от злоупотреба с прокурорски проверки, оперативни разработки и СРС имат и друго, не по-малко тревожно измерение. Възможно е в резултат на такива действия действително да бъдат установени данни за престъпления, корупционно поведение или тежки дисциплинарни нарушения на магистрати, но вместо да последва законосъобразно търсене на отговорност, събраната информация да бъде укрита, задържана или използвана за осигуряване на покровителство и поставяне на съответните лица в зависимост.
Какви действия бихте предприели като член на ВСС, ако бъдат установени данни, че информация за неправомерно поведение на магистрати е била съзнателно укривана или не е довела до надлежна институционална реакция, а вместо това е използвана за осигуряване на безнаказаност, кадрова протекция или упражняване на влияние?
Бихте ли настоявали да се установи не само евентуалната отговорност на засегнатите магистрати, но и отговорността на длъжностните лица, които са възпрепятствали разследването, прикрили са информацията или са допуснали използването ѝ като средство за зависимост?
Какви конкретни действия в рамките на компетентността на ВСС бихте подкрепили, за да се гарантира, че информацията за евентуални нарушения се проверява от компетентните органи, при спазване на законовите изисквания и правата на засегнатите лица, а не се превръща в инструмент за селективно правоприлагане и институционално покровителство?

При наличие на данни с такова съдържание бих настоявал материалите да бъдат предоставени на компетентните органи и да се реализира дисциплинарна отговорност с пълния интензитет на правомощията на ВСС. Забавената или липсваща реакция създава усещане за недосегаемост и демотивира съвестните магистрати. Отговорността не следва да се ограничава до засегнатите магистрати и трябва да обхваща и длъжностните лица, които са укрили информацията или са я използвали като средство за зависимост. ВСС не следва да предрешава въпроса за вината, но трябва да изисква отчет за движението на сигналите и да гарантира предприемането на всички предвидени в нормативната уредба мерки срещу институционално бездействие.

проф. Веселин Вучков: *ВВ*

01 ноември 2026 г.